

Pracovní listy

pro 3. až 5. ročník ZŠ jsou určeny k samostatné práci žáků

Bezplatný metodický materiál pro podporu čtenářské gramotnosti žáků základních škol. Všechna práva vyhrazena. Určeno pro využití při výuce. Bez předchozího písemného souhlasu Klubu mladých čtenářů Albatros je zakázána další publikace nebo úprava materiálu nebo jakékoli jeho části. V pracovních listech byly použity ilustrace Jana Kafky.

Skřítkci a skřítkové

„Skřítkové – tesaři, vylezte z mechu!“ zpívá rytíř Brtník z Brtníku ve slavné pohádce *At' žijí duchové*, když potřebuje pomoci opravit svůj bortící se hrad. Možná si říkáte, že je trochu divné, když prosí o pomoc zrovna tato maličká stvoření. Ale již naši předkové si náklonnost kouzelných bytostí tehdy zajišťovali tak, že do malé misky dali vždy kousek masa, lžičku medu nebo trochu mléka, a doufali, že jim za to pídimužáci budou chránit příbytek před zlými živly. A skřítkci pečovali také o polnosti. Dříve se jim dokonce připisovala odpovědnost za kruhy v obilí – ty prý vznikaly tak, že strašidylka mezi stébly pořádala taneční reje.

Ostatně... zábava je skřítkům vlastní i dnes

Kromě toho, že střeží něčí domácnost, skřítkci tuze rádi provádějí různé lumpárny. Když se nudí, v noci občas tropí hluk. Na půdě schválně dupou, funí a také lidem schovávají různé kousky oblečení, nejčastěji ponožky. A běda, jak někdo skřítkka urazí nebo se k němu nechová hezky! To pak totiž může na někoho z rodiny seslat zlou nemoc.

Skřítkové se svým pánům příliš často neukazují, naopak se před nimi snaží co nejvíce skrývat. Když už se ale objeví, jsou většinou oblečeni do pestrobarevných šatů, na hlavě mohou mít čepičku a spolehlivě je poznáte podle očí. Nikdy totiž nemrkají a jejich panenky svítí ve tmě jako dva drahokamy.

Trochu zvláštním skřítkem pak je **rarášek**. Není větší než malíček, na hlavě nosívá červenou čepičku a rád se zabydluje v hlubokých kapsách kabátů.

Ten, kdo nosí raráška u sebe, má prý neobyčejné štěstí ve hře.

Štěstí nosí také **permoník**, ochránitel všech havířů. I on je ale tuze háklivý na to, když se někdo chová nečestně nebo neumí dodržet slib. Však také dodnes horníci věří v to, že některé závaly ve štolách způsobil právě rozhněvaný vládce podzemní říše.

Zmíněného raráška si neplette s **rarachem** (dříve se mu říkalo též raráš). Rarach se potlouká světem a je to škodolibý potouchlík a dokáže se

převtělit do různých podob. Karel Jaromír Erben zaznamenal např. raracha v podobě ohnivého kuřete. Nejčastěji je viděn jako malý človíček s netopýřími křídly. Bez ohledu na momentální podobu může používat kouzelné schopnosti. Často slouží coby malý pomocník mocným čarodějům. Dokáže se stát i neviditelným. V Čechách a na Moravě se rarachům říkalo někde též šetek nebo šotek.

Rarach má blíže spíš k čertům a čarodějům než ke skřítkům!

Králíčkův smutný osud

To, že skřítkové umějí být pěkní nezbedníci, jsme si už řekli. Pro příklad se sluší připomenout jednu pověst, která se vypráví ve východních Čechách.

Za obcí **Josefov**, která je dnes už součástí **Jaroměře**, se rozprostírá malebné údolí a pod ním jsou dvě studánky. Místní odpradávná věřili, že je střeží jakýsi lesní skřítek – to proto, že u studánek se podezřele často zdržoval místní úspěšný statkář Králíček. Povíдалo se, že ke studánkám chodí právě za skřítkem, který mu pomáhá v hospodaření.

Jaroměř

Králíček ovšem jednoho dne nečekaně zemřel. Jak moc se Josefovští vyděsili, když ho vynášeli ze statku na márách! Sedlák byl totiž celý černý! Všem bylo jasné, že v tom určitě má prsty skřítek od studánky. Statkář ho musel něčím rozzlobit a vysloužit si takto krutý trest...

O stejném skřítkovi se později začalo říkat, že láká do lesa mladé dívky. Jednou se totiž ve vsi jedna slečna ztratila. Nalezena byla mrtvá až druhý den nedaleko studánek. Josefovští si to vysvětlili tak, že šla do lesa sbírat houby. Sbírala a sbírala, a čím šla hlouběji do lesa a ke studánkám, tím

byly houby krásnější. Pak narazila na skřítku a ten ji za to, že byla tak chamtivá a chtěla stále hezčí houby, zabil.

Skřítkové - vrahouni?

Za příbuzné skřítků lze považovat i skřety. Ty známe spíše z cizích krajů, jako např. z Tolkienovy Středozemě.

Skřítkové jako ochránci

To, že by skřítkové byli až takoví zlodušci, skutečně zvláštní je. Většina legend se o nich totiž zmiňuje spíš jako o ochráncích – ať už o ochráncích lidských příbytků, nebo ochráncích přírodních krás, či dokonce pokladů.

Truhlu drahých kamenů a šperků prý například střeží jakýsi červený mužík na **Slezskostravském hradě v Ostravě**. Poklad se má ukrývat ve sklepení a spolu se skřítkem jej hlídá velký černý pes s červenýma očima.

Četli jste pozorně?

Napište svými slovy, kdo je

Rarach _____

Rarášek _____

Permoník _____

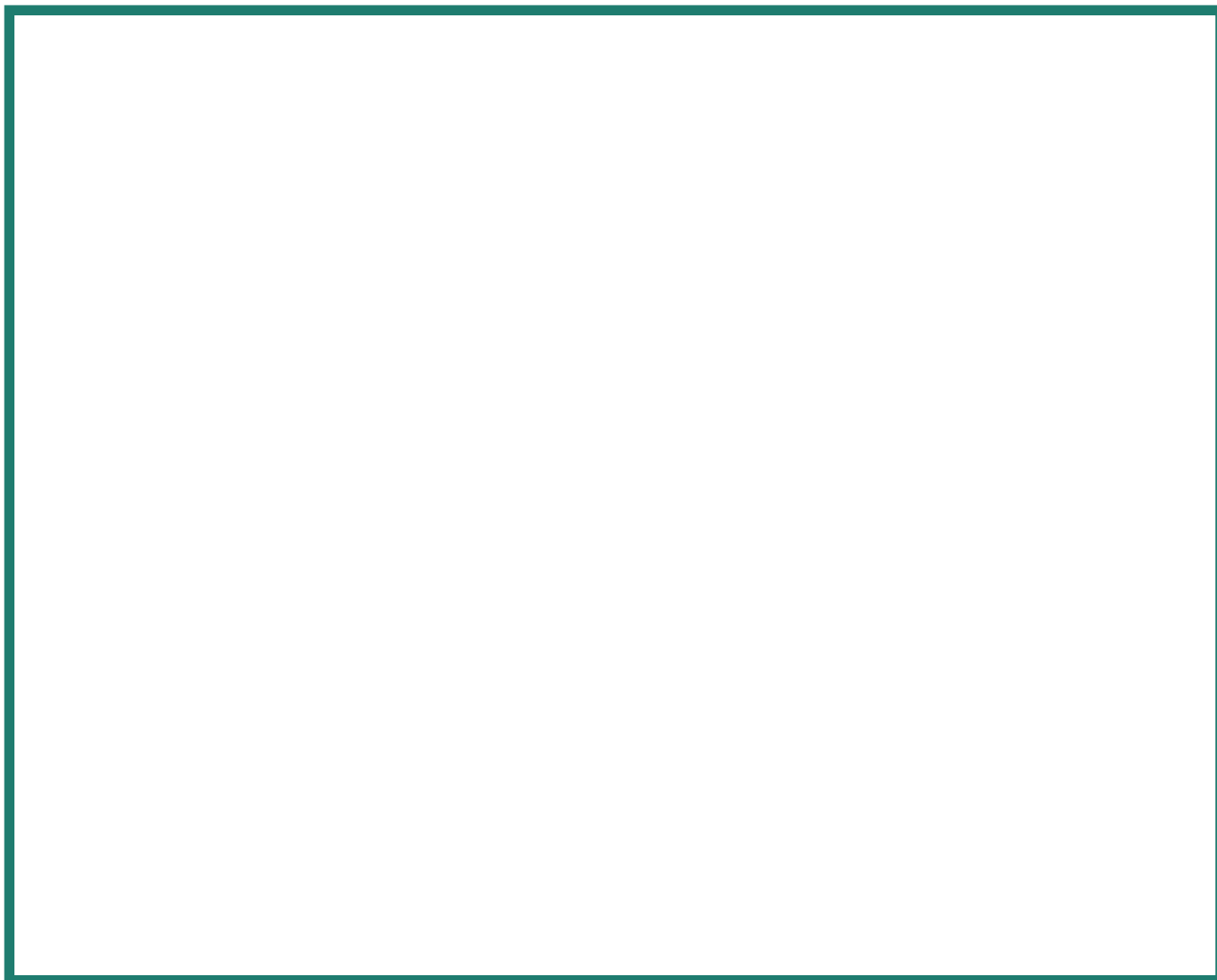
Šotek _____

Vyprávěj příběh o Králíčkovi

Popiš skřítku na ilustraci v knize

Nakresli svého skřítky

Jsou skřítkové dobré, nebo špatné bytosti? Proč?

Bílá paní a spol.

Chodí oblékaná v bílém splývavém hábitu, na hlavě má špičatý klobouk se závojem. Nosívá i rukavičky – bílé, když zvěstuje radostnou událost, a černé, pokud přináší smrt. O kom, že je řeč? No jistě, o Bílé paní! Zjevuje se nejčastěji na jihočeských hradech a zámcích, zahlédnout ji ale můžeme i v jiných koutech Česka. A ačkoli ji mnoho lidí považuje za jedno z nejznámějších strašidel, není třeba se jí obávat. Po hradbách jen bezcílně bloumá a turisté ji vlastně vůbec nezajímají. Chce pouze upozornit na svůj osud, který poznamenala zášť a nešťastná láska. Ale vezměme to pěkně popořádku...

Napiš slova stejného nebo podobného významu (synonyma) k výrazům z tohoto textu

hábit _____

radostná _____

bloumat _____

zášť _____

Čertí se čertí?

Čerti bývají oblečení celí v černém, někdy mohou mít oblek podobný myslivecké uniformě. Vždy si jich ale zaručeně všimnete podle drápů na ruce, špičatých uší, kozlích růžků ve vlasech, a především podle kulhavé nohy. A proč že jsou vlastně na jednu nohu chromí? To proto, že podle pověstí vznikli tak, že se někteří andělé vzbouřili proti Bohu. Ten se na ně rozzlobil a svrhnul je z nebes do pekla, kde se z nich stali čerti. A při pádu do podzemní říše, které vládne sám velký Lucifer, si rohatí pohmoždili jedno z chodidel.

Čerti patří ke stvořením, která snad ani potkat nechceme...

Přesto je jednou za rok, vždy 5. prosince, vidáme v doprovodu Mikuláše a anděla obcházet domácnosti. V ten den se totiž vydávají na zemský povrch pátrat po hříšných duších... Před čerty se jeden musí mít na pozoru, a to nejen onoho 5. prosince.

Čertiska jsou odsouzena k věčnému zatracení v pekle, kam také přivádějí další hříšníky. Najdou si je buď sami, nebo pomocí různých intrik. Tím

Čerti byli původně andělé...

druhým způsobem loví duše především ďábel – hrozivý čert, který na sebe může brát podobu kohokoli a čehokoli. Vyhlídne si oběť a za úpis krví jí nabízí své služby. Když uplyne smluvený čas, pro nešťastníka si přijde a stáhne jej s sebou do pekla. Každý, koho si čert odnese, má ale šanci děsivému osudu uniknout. Ten, kdo se k rohatým dostal za své hříchy, je může odčinit pomocí dobrých skutků. Ten, koho si ďábel odnesl za úpis krví, zase může se strašidlem uzavřít sázku. Bude-li mít štěstí a čert prohraje, je jeho duše zachráněna.

Když se čerti sázejí

Krajina kolem Máchova jezera v Libereckém kraji je plná příběhů. Jeden z nich se vypráví i o slavné zřícenině hradu **Bezděz** a měli by ho znát všichni, kteří se na Štědrý den rádi procházejí zasněženou krajinou.

To se totiž kdysi Lucifer s Pannou Marií vsadili, kdo postaví do rána vyšší horu. Pekelný vládce vyslal na zemi svého nejvěrnějšího služebníka. A ten, jak už to tak u čertů bývá, pěkně podváděl! Kradl

Hrad Bezděz vznikl po Luciferově sázce.

hlínu z Mariina vrchu a liboval si, jak to pěkně pro svého pána zařídil. Jenže ráno, když vyšlo slunce, byla čertova hora o kus menší než ta, kterou stavěla Panna Marie! Čert se ve vzteku vypařil, na potupnou prohru ale dodnes nezapomněl. Toho, kdo ke zřícenině hradu, která stojí na vyšším z vršků, vystoupá na Štědrý den za jitřní mše, stáhne roháč s sebou do pekla.

Jednu výhodu by peklo mělo - i v prosinci by tam bylo teplo. Ale to radši mrznout, než sloužit čertům!

Proč jsou čerti na jednu nohu chromí?

Kdy čerti obcházejí domácnosti?

Jak se může hříšník dostat z pekla?

Jak vznikl podle pověsti hrad Bezděz?

V knížce *Strašidelné Česko* se setkáte nejen se skřítky a čerty, ale také s upíry, čarodějnicemi, moderním strašidlem Pěrákem a také s vodníky.

Každé bystré dítě tuší,
vodník má rád kafe s duší!

... to jsou dva verše na začátku kapitoly o vodnících

**Buď básníkem a napiš dva verše na úvod kapitoly o loupežnících.
Musí se rýmovat.**

**Které další strašidelné bytosti žijí v Česku a hodily by se do dalšího
dílu knížky?**

Vymysli si své strašidlo, pojmenuj ho a nakresli!

